

การพัฒนาโลกและกระบวนการที่สามารถรับมือผลกระทบด้านสุขภาพ จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร

ความสำคัญและผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการค้าอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารต่อประเทศไทย

๑. การผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มคิดเป็นสัดส่วนที่สูงในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จาก บัญชีประชาชาติปี ๒๕๕๓ ซึ่งรายงานว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ของประเทศไทย ณ ราคาประจำปีมีมูลค่า ๑๐.๘ ล้านล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเฉลี่ยต่อคน (per capita GNP) ๑๕๓,๙๕๒ บาท และมีรายได้ประชาชาติ (National Income: NI) ประมาณ ๗.๗ ล้านล้านบาท จากโครงสร้างการผลิตของประเทศไทย ในระหว่างปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓

๒. อาหารที่ผลิตจากภาคเกษตรมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๑๐ ในขณะที่การผลิตอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ ๓๐ ของ GDP และในภาคการผลิตอุตสาหกรรมดังกล่าว หมวดอาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนประมาณหนึ่งในห้าของการผลิตภาคนี้ทั้งหมด^๑

๓. ปี ๒๕๕๔ การค้าของประเทศไทยมีมูลค่าประมาณ ๑๕ ล้านล้านบาท (๔.๕๗ แสนล้านเหรียญสหรัฐ) โดยมูลค่าการค้ากับกลุ่มอาเซียนซึ่งเป็นกลุ่มประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยอันดับหนึ่ง ซึ่งคิดเป็นหนึ่งในห้าของการค้าของไทยทั้งหมด โดยไทยได้ดุลการค้าจากกลุ่มอาเซียน (มูลค่าส่งออกมากกว่านำเข้า) ไทยส่งออกไปประเทศสิงคโปร์ และนำเข้าจากประเทศมาเลเซียสูงสุด ทั้งนี้สินค้าส่งออกอันดับหนึ่งได้แก่ น้ำมันสำเร็จรูป โดยในกลุ่มสินค้าเกษตรส่งออกคือ น้ำตาลทราย (อันดับ ๑๐) และมูลค่าการค้าระหว่างกันมีแนวโน้มสูงขึ้น

การค้าในอาเซียนและความตกลงที่เกี่ยวข้องกับอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร

(ก) สิทธิประโยชน์ด้านภาษีศุลกากร

๑. อาเซียนซึ่งจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ อาฟตา ในปี ๒๕๓๕ (ASEAN Free Trade Area: AFTA 1992) และได้จัดทำความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff Scheme for the ASEAN Free Trade Area: CEPT-AFTA) เพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคการค้าด้านภาษีนำเข้า (ศุลกากร) ของสินค้าที่อยู่ในรายการเจรจา และผลิตในอาเซียนที่เป็นไปตามกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดตามที่อาเซียนกำหนด กล่าวคือ ให้ภาษีนั้นเหลือต่ำที่สุด (ร้อยละ ๐ - ๕) ขจัดปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี และกำหนดเป้าหมายให้สินค้าทุกตัวที่อยู่ในรายการ (inclusion list) ไม่มีภาษีนำเข้า และสินค้าในบัญชีอ่อนไหว (sensitive list) มีอัตราภาษีสุดท้ายที่ร้อยละ ๕ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ เป็นต้นไป ต่อมาปี ๒๕๕๒ อาเซียนปรับปรุงความตกลง CEPT-AFTA เป็นความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA 2009) ให้มีความทันสมัยทัดเทียมกับกฎเกณฑ์ทางการค้าในระดับสากล มีความครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการค้าสินค้ามากขึ้น^{๒,๓}

๒. ATIGA ประกอบด้วย ๘ ประเด็นหลัก ได้แก่ ๑) การลดภาษีตามพันธกรณี CEPT-AFTA ๒) กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ๓) มาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากร ๔) การอำนวยความสะดวกทางการค้า ๕) การศุลกากร ๖) มาตรฐาน กฎระเบียบทางเทคนิค และกระบวนการตรวจสอบรับรอง ๗) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และ ๘) มาตรการเยียวยาทางการค้า

๓. นอกจากนี้ จากข้อกำหนดของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งมีแนวทางการนำร่องการรวมกลุ่มเศรษฐกิจ โดยทดลองเร่งรัดใน ๑๒ สาขาสำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการในสาขาเหล่านั้นอย่างเสรี และสร้างการรวมกลุ่มในด้านการผลิต จัดซื้อวัตถุดิบเพื่อส่งเสริมการเป็นฐานการผลิตร่วมของอาเซียนและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ภาษีของสินค้าที่อยู่ในรายการเจรจาจะมีภาษีลดลงเร็วขึ้นจากกรอบอาฟตาอีก ๓ ปีคือ ปี ๒๕๕๐ สำหรับสมาชิกอาเซียนเดิม ๖ ประเทศ และ ปี ๒๕๕๕ สำหรับสมาชิกอาเซียนใหม่ ๔ ประเทศ โดย ๒ ใน ๑๒ สาขาดังกล่าวได้แก่ ผลิตภัณฑ์เกษตร และผลิตภัณฑ์ประมง

(ข) มาตรฐาน กฎระเบียบทางเทคนิค และ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

๔. อาเซียนยังมีข้อตกลงด้านการกำหนดมาตรฐานของสินค้า โดยความตกลง ATIGA กำหนดให้มีการควบคุมกำกับด้านเทคนิค และกระบวนการตรวจสอบร่วมด้วยกลไกการกำหนดข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangement: MRA) ผ่านคณะกรรมการที่ปรึกษาของอาเซียนสำหรับมาตรฐานและคุณภาพ การประสานกฎระเบียบในการควบคุมกำกับคุณภาพสินค้า และการจัดตั้งระบบการเฝ้าระวังสินค้าภายหลังการวางตลาด และระบบการแจ้งเตือน นอกจากนี้ อาเซียนยังกำหนดให้ใช้แนวทางปฏิบัติที่ดีด้านมาตรฐานภายใต้ความตกลงอุปสรรคทางการค้าด้านเทคนิค และกรอบและแนวทางด้านมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชตามความตกลงขององค์การการค้าโลกว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ซึ่งเป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยที่ปกป้องชีวิตมนุษย์ สัตว์ หรือพืช หรือสุขภาพของแต่ละประเทศสมาชิก ในด้านการปฏิบัติให้อ้างอิงมาตรฐานสากลระหว่างประเทศ แนวทาง และข้อเสนอซึ่งพัฒนาโดยองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้แก่ the Codex Alimentarius Commission (Codex), the World Organisation for Animal Health (OIE), the International Plant Protection Convention (IPPC) และ อาเซียน^๔

๕. กล่าวโดยสรุป อาหาร (ซึ่งจัดเป็นสินค้าอุตสาหกรรม) และสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสินค้าที่สำคัญของอาเซียนที่มีการค้าขายระหว่างกันมานานแล้วและมีการให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีศุลกากรตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ คือ ไม่มีภาษีหรือมีภาษีน้อยมาก และเป็นผลให้การค้าขายสินค้าเหล่านั้นสะดวกมากขึ้น และมีปริมาณเพิ่มขึ้น นับจากปี ๒๕๕๐ เป็นต้นไป อาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร บางส่วนซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เกษตร และ ผลิตภัณฑ์ประมงจะไม่มีภาษีศุลกากร และนอกเหนือจากเรื่องสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีและการศุลกากรแล้ว อาเซียนได้เล็งเห็นถึงความเป็นสากลและการประสานกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับระบบการค้าโลก ดังนั้น อาเซียนด้วยความตกลง ATIGA ปี ๒๕๕๒ จึงกำหนดให้จัดทำหลักเกณฑ์ที่จะยอมรับร่วมกันทั้งที่เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า และมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืชรวมถึงการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยต่าง ๆ ซึ่งการจัดทำหลักเกณฑ์และระบบเหล่านี้เริ่มดำเนินการภายหลังจากการริเริ่มด้านสิทธิประโยชน์ทางภาษีของกรอบอาฟตา ๒๐ ปี และขณะนี้ สมาชิกอาเซียนอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมของมาตรฐานของสินค้าต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงกลุ่มอาหารและกลุ่มสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร

(ค) ความตกลงอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการค้าอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร

๖. นอกเหนือจาก ATIGA ซึ่งเป็นความตกลงที่ว่าด้วยการค้าสินค้าโดยตรงแล้ว ยังอาจมีความตกลงด้านการลงทุน และด้านการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าสินค้านี้ แต่เนื่องจากโดยรวมการค้าบริการตามมาตรฐานขององค์การการค้าโลกจะระบุกลุ่มบริการสาขามาตรฐานซึ่งเป็นแรงงานฝีมือ (skilled labour) ในขณะที่การผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร และกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารจะต้องการกลุ่มแรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือ (non-skilled labour) เป็นส่วนใหญ่ อาจมีความต้องการบ้างในส่วนของงานบริการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร และอุตสาหกรรม เป็นต้น^๕

(ง) ความไม่ปลอดภัยและการตรวจสอบอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหาร

๑๐. จากนิยามความปลอดภัยด้านอาหาร ตามข้อ ๑.๔ ภาคผนวกท้ายเอกสารหลัก(สมัชชาสุขภาพ ๕ / หลัก ๙. ผนวก ๑) นั้น อาหารที่เข้าลักษณะดังกล่าวจึงจัดได้ว่าเป็นอาหารไม่ปลอดภัย นอกจากนี้อาหารไม่ปลอดภัยอาจรวมถึงอาหารที่ได้จากเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ที่ไม่ผ่านการประเมินความปลอดภัยสำหรับการเป็นอาหารมนุษย์

๑๑. การตรวจสอบอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารว่ามีความปลอดภัยหรือไม่ จึงมุ่งเน้นการตรวจสอบตามนิยามดังกล่าวซึ่งกำหนดด้วยมาตรฐานภายใต้กฎระเบียบของประเทศไทย และกฎเกณฑ์ภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศขององค์การการค้าโลกที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก และความตกลงต่าง ๆ ที่ไทยเข้าร่วม รวมถึงอาเซียน ดังรายละเอียดในข้อ (ข) และข้อกำหนดของประเทศผู้นำเข้าอาหารเหล่านั้น นอกจากนี้ ด้วยระบบการเฝ้าระวังเมื่อประเทศผู้นำเข้าตรวจสอบสินค้าเหล่านั้นและพบว่าไม่ปลอดภัย จะแจ้งเตือนข้อมูลให้ประเทศผู้ส่งออกสินค้ามายังตนเองด้วย

๑๒. ระบบการแจ้งเตือนความปลอดภัยที่มีอยู่ในประเทศไทยมี ๔ ระบบ ได้แก่ ๑) เครือข่ายหน่วยงานด้านอาหารปลอดภัยระหว่างประเทศ (International Food Safety Authorities Network: INFOSAN) เป็นความร่วมมือระหว่างองค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ซึ่งสำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานดำเนินการ ๒) ระบบแจ้งเตือนความปลอดภัยอาหารและอาหารสัตว์ของอาเซียน (ASEAN Rapid Alert System for Food and Feed: ARASFF) ๓) ระบบแจ้งเตือนความปลอดภัยอาหารและอาหารสัตว์สำหรับประเทศไทย (Thailand Rapid Alert System on Food and Feed: TH-RASFF) โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานดำเนินการทั้งสองระบบ และ ๔) ระบบแจ้งเตือนภัยด้านอาหารของประเทศไทย (Food Alert System of Thailand: FAST) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานดำเนินการ^๖ ทั้งนี้แต่ละระบบให้ความสำคัญกับข้อมูลตลอดห่วงโซ่อาหารและผลกระทบต่อสุขภาพที่แตกต่างกัน

ความสูญเสีย และผลกระทบต่อสุขภาพจากอาหารไม่ปลอดภัย

๑๓. อาหารที่ไม่ปลอดภัยสามารถทำให้ผู้บริโภคอาหารนั้นป่วย โดยเกิดพิษต่อสุขภาพทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง (food-borne diseases) และอาจถึงแก่ชีวิต ดังตัวอย่าง ๒ กรณีต่อไปนี้

๑๔. เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๕ สหรัฐอเมริการายงานยอดผู้ป่วยจำนวน ๒๐๐ คน จากการติดเชื้อซาลโมเนลลา (Salmonella) ที่เกี่ยวข้องกับ ๒ ซีโรไทป์ ได้แก่ Salmonella bareilly และ Salmonella nchanga

โดยรายงานสถิติระหว่างวันที่ ๒๘ มกราคม – ๑๒ เมษายน ๒๕๕๕ ผู้ป่วยกระจายตัวในสหรัฐอเมริกา ๒๑ รัฐ และเขตการปกครอง Columbia จากการสอบสวนทางระบาดวิทยา พบว่า ผู้ป่วยรับประทานปลาทูน่าแช่แข็งนำเข้า/ผลิตโดยบริษัท Moon Fishery Pvt. Ltd. ในประเทศอินเดีย และยังมีการส่งออกไปยังประเทศฝรั่งเศสด้วย ขณะนี้อยู่ในกระบวนการเรียกคืนสินค้าจากสหรัฐอเมริกาซึ่ง INFOSAN Emergency Contact Point ในประเทศอินเดีย ยังคงเฝ้าระวังต่อไป

๑๕. เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔ IHR National Focal Point ของประเทศเยอรมนี ยืนยันผู้ป่วย ๒๑๔ คนและผู้เสียชีวิต ๒ คน จากอาการไตวาย (อาการแทรกซ้อนจากแบคทีเรียกลุ่ม enterohaemorrhagic Escherichia coli (EHEC) ซึ่งสร้างพิษ Shiga toxins หรือ vero toxins ทำลายเซลล์เม็ดเลือดและไต) ต่อองค์การอนามัยโลก โดยสถาบัน Robert Koch Institute และ Hamburg Health Authorities ตรวจพบว่า ผู้ป่วยมีประวัติรับประทานมะเขือเทศ แดงกว่า และผักกาดหอม

การดำเนินการเกี่ยวกับอาหารปลอดภัยในประเทศไทย

๑๖. คณะกรรมการอาหารแห่งชาติเป็นองค์กรที่กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านอาหารของประเทศไทย ทั้งระบบซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ และคณะกรรมการฯ ได้จัดทำกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารอย่างบูรณาการแล้วเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๓ โดยกรอบยุทธศาสตร์ฯ ดังกล่าวประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์หลักคือ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงอาหาร ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร ด้านอาหารศึกษา และด้านการบริหารจัดการ^๔

๑๗. นอกจากนี้ ประเทศไทยมีหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านความปลอดภัยของอาหารจากหลายกระทรวง ทบวง กรม ภายใต้พระราชบัญญัติที่อยู่ในความรับผิดชอบ จากการวิเคราะห์ระบบการจัดการและระบบกำกับดูแลความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศไทย ๑๐, ๑๑, ๑๒ พบว่า หน่วยงานที่กำกับดูแลและส่งเสริมสนับสนุนด้านความปลอดภัยของอาหารเหล่านั้น คือ ๑) กระทรวงสาธารณสุข (หน่วยงานส่วนกลาง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กรมอนามัย กรมควบคุมโรค และหน่วยงานส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสุขภาพชุมชน) โดยล่าสุด กระทรวงสาธารณสุขจัดตั้งสำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย เพื่อบูรณาการด้านอาหารปลอดภัยของกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด ๒) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ได้แก่ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ และกรมการข้าว) ๓) กระทรวงอุตสาหกรรม (ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม และสถาบันอาหาร) ๔) กระทรวงพาณิชย์ (กรมการค้าต่างประเทศ) ๕) กระทรวงการคลัง (กรมศุลกากร) ๖) กระทรวงคมนาคม (กรมการขนส่งทางบก) และ ๗) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

๑๘. สำหรับหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลด้านความปลอดภัยของอาหารที่นำเข้าจากต่างประเทศ คือ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานเหล่านี้มีพระราชบัญญัติที่กำกับดูแลด้านมาตรฐานและความปลอดภัยตามบทบาทหน้าที่และภารกิจของตนเอง ทำให้เกิดการทับซ้อนของภารกิจ และกฎหมายมีช่องว่างซึ่งไม่ครอบคลุมอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารบางกลุ่ม นอกจากนี้การกำกับดูแลมีกลไกหลากหลายขึ้นกับความเสี่ยงของกลุ่ม/ประเภทอาหารเหล่านั้นเป็นผลให้อาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารบางส่วนไม่ต้องถูกควบคุมกำกับก่อนออกสู่ตลาดแต่จะถูกกำกับดูแลด้วยระบบภายหลังออกสู่ตลาดแล้ว

๑๙. ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่ตระหนักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและได้มีการหารือและความพยายามบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน รวมถึงการวางรูปแบบการดำเนินงานกำกับดูแลและเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านอาหารด้วย

นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร

๒๐. จากยุทธศาสตร์หลักทั้ง ๔ ด้านของกรอบยุทธศาสตร์การจัดการอาหารของประเทศไทยโดยคณะกรรมการอาหารแห่งชาตินั้น ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร และอาหารศึกษาสัมพันธ์กับประเด็นความปลอดภัยของอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารภายใต้ประชาคมอาเซียน ภายหลังจากการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ฯ แล้วเสร็จ ขณะนี้คณะกรรมการฯ เริ่มการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้วยการทำงานของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ซึ่งในหนึ่งยุทธศาสตร์หลักจะมียุทธศาสตร์ย่อยที่มีผู้ดำเนินการจากหลายหน่วยงาน นอกจากนี้ แต่ละหน่วยงานจะมียุทธศาสตร์การดำเนินงานของตนเอง เช่น สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานจะสอดคล้องกับภาพรวมของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ และตามบทบาทหน้าที่แห่งพระราชบัญญัติที่หน่วยงานรับผิดชอบ

กลไกและกระบวนการในระดับพื้นที่

๒๑. การบริหารจัดการอาหารปลอดภัยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน นักวิชาการ และประชาชน ซึ่งการทำงานแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนจึงเป็นกลไกเริ่มต้นในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ หลักการให้ชุมชนมีส่วนร่วม และกระบวนการที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน เป็นสิ่งสำคัญ ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร (ปัจจุบันคือ สำนักส่งเสริมและสนับสนุนอาหารปลอดภัย) กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องอาหารปลอดภัยและมีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการดังนี้ ๑) สร้างระบบเครือข่ายการเฝ้าระวังอาหารปลอดภัยระดับชุมชน โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทักษะการเฝ้าระวัง สำหรับภาครัฐควรสนับสนุนเครื่องมือกับอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ในระบบปฏิบัติงานเฝ้าระวัง และพัฒนาให้เกิดกลไกการรายงานผลสู่สาธารณสุขอย่างเปิดเผย ๒) เสริมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในอาหารปลอดภัย โดยจัดทำศูนย์การเรียนรู้ระดับชุมชนด้วยการบูรณาการจากศูนย์ต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ๓) จัดตั้งคณะกรรมการอาหารปลอดภัยในระดับพื้นที่ด้วยการระดมบุคคลในชุมชนจากหลากหลายอาชีพมาร่วมเป็นคณะกรรมการฯ รวมทั้งผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการฯ มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนให้เกิดการบริโภคอาหารอย่างปลอดภัย^{๑๓}

ข้อสรุป

๒๒. จากประเด็นภายใต้การค้ำระหว่างประเทศ และผลกระทบต่อสุขภาพ จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งมีเป้าหมายความเป็นหนึ่งเดียว มีการเคลื่อนย้ายของสินค้าที่สะดวกขึ้น จึงทำให้มีการนำเข้าและส่งออกอาหารและสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารมากขึ้น มีโอกาสที่อาหารที่ไม่ปลอดภัยปะปนเข้ามาเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกัน การที่จะทำให้เกิดอาหารที่ปลอดภัยนั้น ต้องประกอบไปด้วย การศึกษาความเสี่ยงที่จะเกิดอาหารไม่ปลอดภัย การสร้าง/พัฒนาระบบที่จะช่วยการตรวจสอบเพื่อประเมินความเสี่ยง ป้องกันความไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตและผู้บริโภคทราบและตระหนักถึงความเสี่ยงและปัญหาความไม่ปลอดภัยเหล่านั้น และตระหนักถึงการผลิตอาหารคุณภาพและ

มีความปลอดภัย ผู้บริโภคมีโอกาสเรียนรู้และมีความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงและความไม่ปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ มีวิจาร์ณญาณและความสามารถที่จะเลือกอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยเพื่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ และการมีข้อมูลที่สามารถช่วยให้ติดตามปัญหาและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ถูกต้อง และใช้ประโยชน์ได้อย่างทันท่วงที

ประเด็นพิจารณาของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ขอให้สมัชชาสุขภาพแห่งชาติพิจารณาเอกสาร สมัชชาสุขภาพ ๕ / ร่างมติ ๙

เอกสารอ้างอิง

- ๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายได้ประชาชาติของประเทศไทย แบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๕๓. 2555, Office of the National Economic and Social Development Board: กรุงเทพมหานคร.
- ๒ ASEAN Free Trade Area. 1992, ASEAN Secretariat,: ASEAN members.
- ๓ ASEAN Trade in Goods Agreement. 2009, ASEAN secretariat,: ASEAN members,.
- ๔ อ้างแล้วใน ๓
- ๕ ASEAN Framework Agreement on Services. 1995, ASEAN Secretariat: ASEAN members,.
- ๖ กองควบคุมอาหาร. 2552. ใน เอกชัย ศุภประวัติ. ระบบแจ้งเตือนภัยด้านอาหารกับการคุ้มครองผู้บริโภค (The Food Alert System and Consumer Protection). วารสารอุตสาหกรรมเกษตรพระจอมเกล้า 3(1): หน้า 10-21.
- ๗ ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร, พบ Salmonella ปนเปื้อนปลาทูน่าแช่แข็งระบาดในสหรัฐอเมริกา. ๒๕๕๕.
- ๘ ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร, อาการไตวายจากเชื้อจุลินทรีย์ E. coli O104 ระบาดในประเทศเยอรมัน. ๒๕๕๔.
- ๙ คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย. ๒๕๕๓, สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ: กรุงเทพมหานคร
- ๑๐ อ้างแล้วใน ๘
- ๑๑ คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา, รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง ความครอบคลุมของพระราชบัญญัติที่ใช้กำกับดูแลความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศไทยในห่วงโซ่อาหาร. ๒๕๕๔, วุฒิสภา: กรุงเทพฯ.
- ๑๒ ชรินทร์ เจริญพงศ์ และ ร. พงศ์รุจิกร., ระบบความปลอดภัยด้านอาหารของประเทศไทย. ๒๕๔๘, กองควบคุมอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา: นนทบุรี.
- ๑๓ สุชาติพิทย์ จันทรักษ์ และ พรณี ลิ้มสวัสดิ์, เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับ “อาหารปลอดภัย”. ๒๕๔๙, ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยด้านอาหาร กระทรวงสาธารณสุข: นนทบุรี.